

2. Попович М.В. Поняття „дискурс” у метафоричному та логіко-лінгвістичному розумінні / [Мирослав Попович] // Філософська думка. – 2003. – № 1. – С. 27-35.

3. Дейк Т.А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / [Т. ван Дейк]. – М., 1989. – 190с.

4. Макаров М.Р. Основы теории дискурса / [М.Р.Макаров]. – М.: Гнозис, 2003. – 280с.

5. Лук'янець В.С. та ін. Сучасний науковий дискурс: оновлення методологічної культури / [В.С.Лук'янець, О.М.Кравченко, Л.В.Озадовська]. – К.: „Центр практичної філософії”, 2000. – 303с.

6. Хабермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації / [Юрген Хабермас] // Ситніченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. – К.: Либідь, 1996. – 176 с.

7. Толпыгина О.А. Дискурс и дискурс-анализ в политической науке / [О.Толпыгина] // Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. Сб. науч. тр. / РАН ИНИОН. Центр социол. научно-

информационных исследований. Отдел политической науки. Отдел языкознания. Отдел научных связей и международного сотрудничества. Рос. ассоц. полит. науки. Отв. ред.и сост. Герасимов В.И., Ильин М.В. – № 3. – М.: 2002. – С.72-86.

8. Демьянков В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии / [В.Демьянков] // Там же. – С. 32-43.

9. Степанов Ю.С. Альтернативный мир, дискурс, факт и принцип причинности / [Ю.Степанов] // Язык и наука конца XX века: Сб. статей. – М.: Рос. гос. гуманит. ун-т., 1995. – С. 35-73.

10. Фуко М. Археология знания / [Мишель Фуко]. – Пер. с фр. С.Митина, Д.Стасова. Общ. ред. Бр.Левченко. – К.: Ника-Центр, 1996. – 208с.

11. Гнатюк О. Прощання з імперією: Українські дискусії про ідентичність / [Оля Гнатюк]. – К.: Критика, 2005. – 528с.

12. Вельш В. Наш постмодерний модерн / [Вольфганг Вельш]. Пер. з нім. А.Л.Богачова, М.Д.Култасові, Л.А.Ситніченко. – К.: Альтпрес, 2004. – 328с.

В.И. Додонова

ДИСКУРС КАК СПОСОБ КОНСТРУИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ РЕАЛЬНОСТИ

Статья посвящена проблеме соотношения сущности дискурса в лингвистической и экстралингвистической методологиях. В статье анализируются подходы современных украинских и западных философов.

V. Dodonova

THE DISCOURSE AS A WAY OF FORMING THE SOCIAL REALITY

The article is dedicated to the problem of alignment of discourse essence in linguistic and extralinguistic methodologies. The author analyses different approaches of modern Ukrainian and Western philosophers.

УДК 128 (045)

У.П. Кошетар, канд. істор. наук

ЕВТАНАЗИЯ ЯК ПРИКЛАДНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ЕТИКИ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

У статті проаналізовано сутнісні риси, філософський та світоглядний аспекти евтаназії як прикладної проблеми сучасної етики.

Вступ

Період другої половини ХХ століття і початок ХХІ століття отримав назву постсучасність. Цей перехідний етап характеризується змінами ціннісних орієнтирів та традицій, які були напрацьовані людством упродовж століть. У першу чергу, спостерігається перенесення акцентів з обцинно-колективістської орієнтації на значущість особи, її прав і обов'язків, що спричинило появу морально-етичних проблем нового рівня. Найважливішим джерелом специфічних для сьогодення етичних проблем, серед яких чільне місце займають "біоетичні", є безпрецедентний розвиток науки, техніки і технологій. Вони виникають унаслідок втручання сучасної науки в глибинні біологічні процеси. Серед них – пересадка органів, клонування, евтаназія тощо.

Аналіз публікацій

Аналіз західних та вітчизняних наукових і філософських джерел свідчить, що предмет біоетики тлумачиться досить широко: від етичних проблем медичної практики та біомедичних досліджень (Т.Аболіна, Р.Апресян, Т.Бочамп та Дж.Чілдрес, Т.Мішаткіна, М.Яровинський та ін.) до сучасних світоглядних проблем (А.М.Єрмоленко, В.Л.Кулініченко, В.Ф.Москаленко та М.В.Попов, С.В.Вековщина та ін.). Низка авторів вважає, що питання ризику, пов'язані із сучасними технологіями, потребують актуалізації практичної етики разом із прикладною (П.Сінгер, К.Вітбек, Я.Гартман, Дж.Чілдрес).

Дж.Чілдрес зазначав, що поняття прикладної та практичної етики є досить близькими, але, вони відображають різні аспекти біоетики: з одного боку, можливість застосування її до спеціальних сфер діяльності людини, таких, як бізнес, політика, медицина, а з другого боку, можливість участі у вирішенні окремих значущих біомедичних проблем, таких, як штучне переривання вагітності, трансплантація органів та тканин, клонування ін. В.Бакштановський та Ю.Согомонов порівнюють біоетику з етосом, який означає стиль життя певної соціальної групи, а також її культурну орієнтацію та ієрархію цінностей. У цьому значенні поняття етосу виходить за межі поняття моралі й набуває значення моральної матриці, морального архетипу: "Це поняття означає проміжний рівень між різноманітними звичаями й власне мораллю, суцим та належним" [2. 96]. На нашу думку, найбільш плідною ідеєю щодо природи біоетики є розгляд її як принципово нової стадії розвитку етичного знання.

Постановка завдання

Коло проблем прикладної етики є досить широким – біоетика, етика бізнесу, екологічна етика тощо. Кожна з складових має самостійний характер та вимагає ґрунтовного дослідження. Стаття є спробою розглянути проблему евтаназії як складової біо- та прикладної етики.

Основна частина

Моральні проблеми сучасного світу спонукають до постановки питання: чи існує етичний прогрес і

які перспективи має людство? Можливі шляхи розвитку були окреслені представниками традиціоналізму, холізму, марксизму, технократизму тощо. Звернімося до деяких з них. Представники традиціоналізму вважали, що знання про устрій світу та долі людства збереглися у релігіях, але вони носять викривлений, модернізований характер. Частково істина збережена лише в індуїзмі, брахманізмі, тантризмі, Кабалі, суфізмі, ваджраяні, католицькому герметизмі, православному ісихазмі. Традиціоналісти зазначали, що світ розвивається циклічно і сьогодні максимально віддалене від "золотого віку". Наступний період, в який входить сучасне людство, і є кінцем світу, світової історії. Послідовник традиціоналізму Р. Генон був противником еволюціонізму та прогресизму і вважав, що сучасний світ покращити неможливо. Він приречений на загибель, оскільки є носієм раціоналістичних ілюзій, технократичного фетишизму та гуманізму, позбавленого ідеї Бога. Марксистська концепція оптимістично прогнозувала прихід комунізму – стадії соціального розвитку, за якої сформується суспільна власність на засоби виробництва й не буде класових протиріч та соціального та міжособистісного відчуження. Представники прогресистських технократичних концепцій Дж. Нейсбит, О. Тоффлер зазначали, що існування гармонійного суспільства можливе в наслідок розвитку техніки, науки тощо на основі високіх технологій. Яким шляхом відбудеться подальший розвиток цивілізації – покаже час, але перспектива людства неодмінно пов'язана з покращенням моральності.

Вже на початку ХХ століття було поставлено питання про необхідність переосмислення завдань етики. Розглянемо основні етапи еволюції західної етики у вказаний період. Уперше з критикою всіх традиційних напрямів етики виступив Дж. Мур. Він указав на недоліки метафізичної етики І. Канта, натуралістичної, утилітаристської етики й довів, що існуючі напрями не в змозі повною мірою відповісти на питання: що таке добро, ідеал, правильна поведінка тощо. Дж. Мур започаткував новий етап розвитку етики, що отримав назву "метаетика". У подальшому результатом вже критики зазначеного напрямку стало звернення від теоретизування до практичного втілення й до життєвих фактів моральної, соціальної та психологічної емпірики. Наступний після метаетики період в розвитку західної етики – дескриптивний, характеризувався розмислами над проблемами соціології та психології моралі. Дослідження емпіричних фактів у зазначених галузях показали, що й тут етика ще не бачить конкретної людини, яка постійно знаходиться перед моральним вибором, а вивчає абстрактного індивіда, об'єкта моральних норм і їх транслятора. Третій період (новітній) у розвитку західної етики – це період прикладної етики.

Етика протягом ХХ сторіччя еволюціонувала від суто теоретичного, методологічного аналізу до вирішення сьогочасних, що стосуються людини, проблем – до біоетики й прикладної етики загалом. Як пише сучасний дослідник Л.В. Коновалова: "Сам термін "прикладна" наука виник усередині

природознавства, всередині фундаментальної науки. Із неї він був незабаром перенесений у гуманітарні науки, зокрема, в філософію й етику" [4]. Важливо підкреслити, що для такого розмежування теоретичного і прикладного різновидів однієї й тієї ж науки необхідна тільки одна умова: щоб її теоретична частина досить добре розвинулася і відійшла від практики. В етиці це зробила метаетика, яка проголосила себе принципово відмінною від нормативної етики, а значить від етики, зверненої до практики, до життя. У літературі наголошується на двох тенденціях розвитку традиційної етики: теоретичній, що орієнтується на формування наукової теорії – і практичній, спрямованій на вирішення реальних, життєвих завдань. Варто зазначити, що І. Канта можна визнати першим, хто виокремив види прикладної етики. Через два століття вони стали основними напрямками, які вивчає сучасна прикладна етика: антропологічні, педагогічні, політичні та інші проблеми. Саме І. Канту вдалося передбачити й ті проблеми, які повною мірою постали перед суспільством у ХХ ст. У його працях знаходимо висловлювання про еутаназію, про моральний статус ембріона тощо. Гуманізація життя людини й суспільства, розуміння цінностей індивідуально-особистісного характеру стали важливою причиною виникнення прикладної етики. Так, Е. Фромм у роботі "Людина для себе" [7], зазначав, що гуманістична етика допомагає знайти середину між релігійною вірою та релятивізмом, який ігнорує етичні переконання людини. Вона розглядалася філософом як "прикладна наука мистецтва жити".

Необхідність нового захисту людини, її інтересів, її життя, прав, гідності, самоцінності тощо в умовах кінця ХХ століття і стала головною причиною виникнення такого явища, як прикладна етика. У 1988 р. вийшла в світ в США одна з перших книг, в назві якої з'явився термін "прикладна етика" – "Прикладна етика і етична теорія". Мета й завдання надрукованих в збірці статей, полягали в дослідженні етичних проблем, які є нагальними в умовах інформаційного суспільства та сучасного науково-технічного прогресу.

Інтерес до прикладної етики починається в 60-і рр. ХХ ст., коли в Америці виник рух за громадянські права, а дещо пізніше – в Європі з появою студентського руху, який прийнято називати молодіжною революцією, рухом нових лівих. Війна у В'єтнамі породила хвилю суспільних дискусій, у центрі яких були моральні проблеми – справедливість, рівність, громадянська непокоря, боротьба за мир, за ядерне роззброєння, за охорону навколишнього середовища, запобігання глобальним катастрофам. Науковий аналіз зазначених тем можна знайти в антології статей із прикладної етики "Моральні проблеми" під редакцією Дж. Рейчелса. Наступною хвилею суспільного інтересу до прикладної етики стала, звичайно, біоетика.

Нові досягнення в медицині й біологічних науках формували нові етичні проблеми, із з багатьма з яких людство не стикалося ніколи раніше за всю свою попередню історію: зокрема, клонування, штучне запліднення або сурогатне материнство. Важливими є дослідження Ж. Тестара. У роботі "Прозрачне яйце" він захищає ідею мораторію на дослі-

дження, наголошує на необхідності етичних обов'язків перед лицем прогресу. М.Тор у монографії "Холодное желание. Искусственное зачатие и кризис символических ориентиров" наголошує на вивченні підсвідомості та вважає психоаналіз одним із шляхів вирішення біотичних проблем. Сучасні українські вчені зосереджуються на дослідженні проблем універсальних та національних моральних цінностей (В. Малахов), взаємовідносин етики з політикою та ідеологією (В. Лісовий), різноманітних аспектів екологічної етики (М. Кісельов).

Основна частина

Прикладна етика – напрям міждисциплінарних досліджень, що виник у середині ХХ століття. Саме тоді розвиток медицини, біології, екології постав перед необхідністю звернення до етики для вирішення своїх актуальних проблем. Прикладна етика – галузь знання і поведінки, предметом якої є практичні моральні проблеми, що мають міждисциплінарний і відкритий характер. Наприклад, такі проблеми, як страта, евтаназія, трансплантація органів, клонування тощо є межовим, оскільки стосуються фундаментальних моральних принципів, цінності самого життя; міждисциплінарними, оскільки вони є предметом осмислення низки дисциплін, і відкритими, оскільки мають форму дилеми, кожне з взаємовиключних вирішень якої здатне бути предметом моральної аргументації.

Проблеми прикладної етики характеризуються наступними ознаками. 1. Вони виникають у сферах життя, що передбачають і вимагають регулювання, кодифікації, контролю, в зонах інституційної поведінки, де вчинки мають усвідомлений і суспільно осудний характер. Це такі проблеми, доля яких залежить від свідомо вираженої волі суспільства. Наприклад, смертна кара як цілеспрямований акт держави є предметом прикладної етики. 2. Для вирішення цих проблем недостатньо однієї доброї волі, етичної рішучості. Потрібно ще і професійна виваженість. Моральна обґрунтованість вибору пов'язана зі знанням предмету вибору. Наприклад, етично обґрунтоване ставлення до клонування можливе лише з урахуванням медичних критеріїв людського життя. 3. З вирішення питання їх етичної кваліфікації існують протилежні позиції. Наприклад, у міркуваннях "за" та "проти" евтаназії апелюють до категорії милосердя. 4. Ці проблеми є відкритими внаслідок відсутності логічно та морально бездоганного обґрунтування і вимагають у кожному випадку індивідуального підходу. 5. Спосіб ухвалення рішень тут є публічним, легітимним, здійснюється через етичні комітети, з урахуванням всієї сукупності інтересів. І тут спрацьовує запропонований Аристотелем внутрішньоособовий механізм раціонального зважування й боротьби мотивів, який передуює прийняттю етично осудного рішення. Прикладна етика актуалізована у різноманітних сферах практичної діяльності. Зазначене спричинило розвиток біоетики, екологічної етики, етики господарювання, політичної етики, етики науки тощо. Найбільш розвинутою з них є біоетика (біомедична етика). Прикладна етика є багатовекторною галуззю знання і суспільної практики, що виникла на стику етики і інших конкретних форм науково-практичної

діяльності. Отже, предметом прикладної етики виступають практичні моральні проблеми, які є граничними, оскільки стосуються фундаментальних принципів, цінностей самого життя і відкритими, оскільки мають форму дилем, тобто кожне із взаємовиключних рішень піддається моральній аргументації. Питання про співвідношення прикладної етики з традиційною залишається дискусійним. Можна виділити чотири позиції щодо статусу прикладної етики. Вона є: 1) практичним застосуванням етичної теорії, її витoki містяться в античній філософії; 2) новітнім варіантом професійної етики; 3) сукупністю особливого роду практичних моральних питань сучасності; 4) новою стадією розвитку етики, що характеризується поєднанням теорії моралі та моральної практики суспільства. Розглядаючи питання, присвячене біоетиці, слід звернути увагу на наступні проблеми. Термін «біоетика» з'явився у 60-70 роках ХХ століття, але філософська традиція його формування була закладена ще в період античності й набула деяких відмінностей у тематиці, методах розвитку теорії та практики залежних від культурних, філософських, релігійних звичаїв різних країн та в різних мовних системах. Головні проблеми біоетики стосуються взаємовідносин лікаря й хворого. Тому важливо усвідомити, що середньовічна, а також епоха Відродження знаходилася під впливом принципів Гіппократа (460-70 до н.е.), серед яких необхідно виділити й гіпократовський патерналізм. Не торкаючись перетворень, що принесла картезіанська філософія, яка вплинула на руйнацію холистичної медицини, звернемо увагу лише на історико-філософський аспект подій минулого століття, внаслідок яких контроль за виконанням етичних норм у взаємовідносинах лікаря й хворого стали чи не головною умовою існування кожної окремої людини і людства взагалі. Факти що до експериментів на людях, примусової стерилізації, які були представлені на Нюрнберзькому процесі (1945-1946 рр.), довели, що совість кожного лікаря перестала бути гарантією недоторканості життя людини. Це остаточно призвело до ліквідації застосування принципу гіпократовського патерналізму. Суспільство почало формувати нові гарантії: міжнародні декларації та угоди, виконання яких контролювалося з боку новостворених етичних комітетів. У 1948 році було утворено Всесвітню Декларацію Прав Людини, що стало першим етапом розвитку біоетики. Як окремий науковий напрямок біоетика, почала формуватися в країнах Західної Європи та Америки на початку 70-х років. Багатоаспектні уявлення про предмет біоетики знайшли своє відображення у виданій в США та Англії чотиритомній "Енциклопедії біоетики". В 80-90-х рр. ХХ ст. біоетична проблематика стала предметом ґрунтовного філософсько-світоглядного осмислення у вітчизняних концепціях, в роботах українських та російських філософів науки.

Значимість біоетики в сучасній філософії науки пов'язана з її світоглядними можливостями. А саме з тим, що визначення принципів та орієнтирів біоетики пов'язане з осмисленням проблеми життя і смерті. У медицині – відповідно здоров'я і хвороби.

Вирішення цих проблем в етичному сенсі потребує гуманізації медико-біологічного знання. Філософського осмислення в цих умовах потребує не лише поняття і феномен життя, а й поняття смерті. Тим більше, якщо взяти до уваги все більш серйозну соціопрактичну увагу та юридичне обґрунтування явища евтаназії в країнах Західної Європи. Це вводить світоглядні та етичні проблеми в сам процес медичної діяльності, а пацієнта робить її спів-суб'єктом. Ф. Фукуяма в праці "Наше постчеловеческое будущее" визначив дослідницькі напрями, що необхідно заборонити. По-перше, репродуковане клонування. Моральні причини пов'язані з тим, що клонування є штучною формою репродукції, яка встановлює неприродні, несиметричні стосунки між батьками та дітьми. Клонована дитина одночасно є дитиною, і близнюком того батька, від якого отримав гени, але жодним чином не зв'язаний з іншим батьком. Останній буде змушений виховувати молодий "репринт" свого чоловіка або дружини. Протягом віків склався стандарт взаємовідношень між батьками та дітьми, і свідоме його порушення призведе до суспільного дисбалансу.

Але дослідження у сфері клонування спричиняє могутній розвиток цілої низки нових технологій. Останнє може призвести до "створення немовлят" на замовлення". Оскільки одну й ту ж методику можна використовувати, наприклад, і для передімплантаційної діагностики, й для відбору за статеву ознакою, то необхідно визначити рамки застосування на основі моральності та легітимності. По-друге, необхідно розмежувати лікування та покращення. Наприклад, використовувати біотехнології для лікування генетичних захворювань і заборонити використання для підсилення інтелекту або зросту. По-третє, регламентувати діяльність біотехнологічної та фармацевтичної промисловості. Наприклад, створити законодавчу базу по генномодифікованим продуктам. Наприклад, у 1997 р. Євросоюз увів суворі вимоги до маркування продуктів, що імпортуються до Європи. Ф. Фукуяма, зазначає, що такі заходи на державному рівні можливі лише внаслідок жахливих результатів експерименту. Наприклад, народження клонованої дитини з непоправними вадами. Отже, учений запропонував заборонити дослідження в галузі клонування і тим самим застерегти появу немовлят на замовлення та несиметричні стосунки між батьками та їх клонованими дітьми. Розмежування лікування та покращення, на думку вченого, попередить появу спеціалізованих "рас" – робітників, охоронців, клоунів тощо.

Розуміння проблематики евтаназії, суперечок навколо неї, її легалізації в багатьох країнах світу пов'язане з необхідністю розглядати її як засіб проти страху перед періодом і процесом умирання. У цьому – полягає сутність евтаназії: не існує інших засобів врятувати людину від болісного процесу вмирання, коли вона сама знає, що вмирає, і знають про це всі оточуючі, але вже ніхто не може їй майже нічим допомогти. Саме ця реальність диктує проблематику евтаназії. Але спочатку декілька загальних роз'яснень.

Евтаназія (у перекладі з грецької) – швидка й легка смерть. Важливим тут є перенесення обгово-

рення проблеми "евтаназія" з площини невідворотності Танатоса у площину доцільності штучного позбавлення життя на будь-якій стадії існування людини. Доречним є зауваження про відсутність нормативно-правової бази, яка б регламентувала відносини та впливала на формування моральної позиції при прийнятті рішення щодо евтаназії. Важливим є усвідомлення невід'ємності проблеми евтаназії й гуманістичного принципу безперечної цінності особистості та її життя.

Необхідно розрізняти види евтаназії відповідно до критеріїв: 1) пасивна й активна (критерій – позиція лікаря); 2) добровільна та недобровільна (критерій – позиція пацієнта). Позитивне ставлення до евтаназії базується на наступних аргументах: 1) життя є благом, якщо задоволеність більше, ніж страждання; 2) життя є благом, поки воно має людську форму, існує в полі культури, моральних відносин; 3) підтримувати життя на стадії вмирання за допомогою складних технологій надто дорого. Нещодавно відомий британський письменник-фантаст Тері Пратчетт, у якого в 2007 році знайшли ранню форму хвороби Альцгеймера, заявив про свій намір добровільно піти з життя. Враховуючи те, що у Великобританії евтаназія оголошена поза законом, письменник має намір відстоювати своє право на добровільну смерть. Про це він повідомив у листі, опублікованому 3 серпня 2009 р. в газеті The Daily Mail [6]. Це стало відповіддю на погрозу Верхньої палати парламенту Сполученого Королівства ув'язнити чоловіка 45-річної Деббі Перді, яка страждає від розсіяного склерозу, якщо він допоможе дружині виїхати до Швейцарії, де їй можуть зробити евтаназію. Лист починається словами: "Ми дурні. У минулому столітті ми так досягли успіху в мистецтві залишатися живими якомога довше, що забули, як вмирати. І навчатися цьому іноді дуже важко. Зараз, проте, в моєму житті є надія. Я сподіваюсь, що перш ніж хвороба спустошить мій мозок, перш ніж виштовхне мене з життя, я зможу вистрибнути з неї сам... Думки ці дарують чудове відчуття власної сили: ворог може перемогти, але тріумфу йому не дочекатися". При цьому Пратчетт протиставляє евтаназію самогубству: "Ненавиджу термін "самогубство, здійснене з чієюсь допомогою". Суїцид – це страх, сором, відчай і скорбота. Це безумство. Але ті відважні люди, які зараз шукають смерті за кордоном, здаються мені, навпаки, наділеними несамовитою розсудливістю. Вони побачили своє майбутнє, і не захотіли бути його частиною", – пише письменник.

Автор знаменитих романів про Плоский світ вважає, що "коли тягар страждань стає занадто великим", кожен повинен мати право на добровільну смерть. "Я насолоджуюся своїм життям повною мірою, і сподіваюся, що це триватиме ще якийсь час. Але в той же час я маю намір померти, не чекаючи розв'язки. Померти, сидячи в кріслі в саду, з келихом бренді в одній руці та iPod із Томасом Тайллісом – в іншій – музика Томаса навіть атеїста може трохи наблизити до небес. Але раз вже це Англія, то не зайвими буде уточнити – якщо почнете дощ, я переберуся в бібліотеку", – пише в листі Пратчетт. На початку вересня видання The Mirror опублікувало статтю, в якій повністю підтримало письменника,

а також право будь-якої людини вмерти до того, як її життя перетвориться на суцільне страждання. Такі випадки є непоодинокими. Так нещодавно у Бельгії, де евтаназія дозволена, пішов із життя відомий фламандський письменник Хюго Клаус. З квітня 2005 р. в 250 бельгійських аптеках з'явилися набори для евтаназії. У наборі вартістю 60 євро є шприц з отрутою та необхідні для ін'єкції засоби. Але про повну свободу вибору говорити не можна. Зазначений набір може замовити лише практикуючий лікар, вказавши точну дозу отрути. Замовлення можливе лише після декількох письмових заяв хворого, що підтверджує його рішучість.

Але найліберальніше в Європі ставлення до евтаназії – в Швейцарії. У цій країні значна кількість приватних організацій, що допомагають людям піти з життя, і надання подібної допомоги відповідно до швейцарського законодавства є безкарним, при відсутності "корисливих мотивів". Наприклад, одна з клінік Dignitas, у період з 1998 по 2002 р. допомогла піти з життя 109 пацієнтам. А в 2006 р. – 196 людям різних національностей, з яких 120 – німці. Нещодавно рішення швейцарського суду поставило психічні розлади на один рівень із тяжкими фізичними недугами: вища судова інстанція країни – Федеральний трибунал дозволив людям, що страждають на тяжкі психічні захворювання, отримати право на евтаназію. Особам, що страждають на невиліковні хвороби, евтаназія в цій країні вже була дозволена. В ухвалі суду зазначалося, що невиліковний, постійний, тяжкий психічний розлад є таким же стражданням, що й фізичні хвороби. Останнє робить життя пацієнта нестерпним у тривалій перспективі.

"Якщо бажання умерти базується на самостійному рішенні, яке враховує всі обставини, то психічно хворій людині можна виписати етанінал натрію і таким чином допомогти в самогубстві", – зазначається в постанові, оприлюдненій 2 лютого 2007 р. Позитивне рішення було ухвалено у справі про прохання 53-річного чоловіка з тяжким маніакально-депресивним психозом щодо отримання смертельної дози снодійного без рецепту [8]. Останній раз це питання розглядалося в суді в жовтні 2006 року й завершилося відмовою, проте некомерційна організація Dignitas із Цюриха, яка консультує людей, охочих накласти на себе руки, домоглася успішного перегляду справи. Нідерланди легалізували евтаназію в 2001 році, Бельгія – в 2002 р., Ізраїль – у 2005 р., Люксембург – 2008 р., а у Франції й Британії смертельно хворим людям дозволяють відмовлятися від лікування. У Німеччині, з другого боку, евта-

назія заборонена законом і тягне за собою покарання у вигляді позбавлення свободи строком від 6 місяців до 5 років. Негативне ставлення до евтаназії ґрунтується на таких доводах: 1) вибір між життям-стражданням і відсутністю життя як такого; 2) моральне ставлення до фізичного тіла людини, враженого хворобою; 3) питання полягає у моральності евтаназії, а не у фінансовій доцільності.

Евтаназія, на нашу думку, руйнує причинно-наслідкові зв'язки, той погляд на світ, який виховує казка. Вона знищує архетип та архітектоніку казки. Наприклад окреслимо мораль "Сплячої красуні": людина від народження отримує таланти разом зі єдиною константою свого життя – смертю. Остання є невідворотною, але інколи вона пом'якшується сном, тривалість якого болісно підкреслює поняття дискретності часу. Але, ще з дитинства людина пам'ятає, що кожен сон обов'язково повинен завершитися пробудженням, яке відкриває шлях сподіванням та перспективам. Евтаназія заперечує етику і філософію, які формує чарівна казка і безжалісно страчує разом зі Сплячою красунею саме Життя, незважаючи на його дорожочініність та святенність. Вона позбавляє смерть сенсу.

Висновок

Евтаназія завжди буде найактуальнішою проблемою біоетики, оскільки вона є наближеною до проблеми смерті та стосується таємниць людського існування, а також є одним з важливих векторів розвитку сучасної прикладної етики.

Список літератури

1. *Апресян Р.Г.* Профессиональная, прикладная и практическая этика // http://ethicscenter.ru/ed/kaunas/apr.html#_ftnref2#_ftnref2.
2. *Бакштановский В.И., Согомонов Ю.В.* Прикладная этика: Опыт университетского словаря. Тюмень: НИИ ПЭ ТюмГНУ, 2001. – 367 с.
3. *Каллахан Д.* Индивидуальное и общее благо: коммуитаристский подход к биоэтике // Практична філософія. – 2005. – № 3. – С. 9-11.
4. *Коновалова Л.В.* Прикладная этика // <http://library.ksu.ru/library/book/12574/html>
5. *Поттер В.Р.* Биоэтика – мост в будущее / Под ред. С.В. Вековшиной, В.Л. Кулиниченко – К.: Вадим Карпенко, 2002. – 216 с.
6. Терри Пратчетт объявил о намерении добровольно уйти из жизни // <http://www.korrespondent.net/main/233984/>
7. *Фромм Э.* Человек для самого себя. – М.: Смысл, 1995. – 240с.
8. *Фукуяма Ф.* Наше постчеловеческое будущее: последствия биотехнологической революции. М.: ООО "Издательство АСТ" : ОАО "ЛЮКС", 2004. – 349 с.
9. Швейцария разрешила эвтаназию для психически больных <http://www.korrespondent.net/main/177984/>
10. Encyclopedia of bioethics. – N.-Y. – London, 1978.

У.П. Кошетар

ЭВТАНАЗИЯ КАК ПРИКЛАДНАЯ ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОЙ ЭТИКИ

В статье проанализированы основные черты, философский и мировоззренческие аспекты эвтаназии, как проблемы современной этики.

U. Koshetar

EUTHANASIA AS AN APPLIED PROBLEM OF THE MODERN ETHICS

The essential features, philosophical and world-view aspects of euthanasia as an applied problem of the modern ethics are analyzed in the article.